

نەرەتیف و مووشه‌که‌گان

05-04-2022

نووسه‌ره‌گان

د.سه‌ردار عه‌زیز

کورتە : ئامانجی ئەم کورتە نووسینە ئەوەیە رەهەندیکی پشتگوێخراوی هێرشى مووشه‌کیی ئێران بۆ هه‌ولێر زیاتر راشه‌ بکات که ئه‌ویش رەهەندی نەرەتیفیەتی. نەرەتیف یه‌کیکه له ئامرازه گرنه‌گه‌کانی ده‌سه‌لات و هه‌موو ده‌سه‌لاتیک بۆ جێبه‌جێکردنی سیاسه‌ته‌کانی، پێویستی به به‌رهه‌مه‌ینانی نەرەتیفه. ئەم گرنه‌گیه‌ی نەرەتیف وایکردوه، له چه‌ند ده‌یه‌ی دواییدا ببێته یه‌کیکه له بواره گرنه‌گه‌کانی فیکر و ئەکادیمیا له جیهان.

پوختە

ئامانجى ئەم كورته نووسينه ئەو يە رەھەندىكى پشتگوپخراوى ھېرشى مووشەكى ئىران بۇ ھەولير زياتر رافە بکات كە ئەو يەش رەھەندى نەرەتيفىەتى. نەرەتيف يەكچە لە ئامرازە گرنگەکانى دەسەلات و ھەموو دەسەلاتىك بۇ جيبە جىکردنى سياسەتەکانى، پيويستى بە بەرھەمھينانى نەرەتيفە. ئەم گرنگىيەى نەرەتيف واپکردوو، لە چەند دەپەى دوایدا بېتە يەكچە لە بوارە گرنگەکانى فيكر و ئەكادىميا لە جىھان. نەرەتيف ھەولى لە قالدانى و اتاكانى كدرارىكە لە شىوہى چىرۆك يان گىرانەوہە بەكدا. مەرج نيبە دارشتنى ئەم چىرۆكە راستەوخو رەنگدانەوہى راستى كدرارەكە بىت، بەلكو ھەولە بۇ دروستکردنى و اتا بۇ كدرارىك و، تەقەلای دروستکردنى كاريگەرى زياترە. چەمكى نەرەتيف بۇ خوینەرى كورد نوپە، بۇپە باشتىن شىواز بۇ تىگەيشتن لى، وينا كدرنەتەى وەك گىرانەوہى چىرۆكچى مەبەستدار.

سەرەتا

لە 13 ئادارى سالى 2022 كۆمارى ئىسلامى ئىران لە خاكى خۇپەوہ 9 مووشەكى ھاويشتە شارى ھەولير. پاش كاتىكى كەم، سوپاى پاسدارانى ئىران لەرېگە بە پاننامە يەكەوہ بەرپرسىارى ھېرشەكەى لەئەستۆ گرت. بىگومان ھېرشەكە فرەپەھەندە و، دەتوانریت لە چەندىن روانگەى جياوازەوہ بخويندريتەوہ. بۇ نمونە لەرپووى كاتەوہ يان لەرپوانگەى شوپنە بە ئامانجكراوہكەوہ، يان ساتەوختى تايبەتى سياسەتى جىھانى يان دۇخى سياسى عىراق. لە كاتىكدا دەكریت ھەموو ئەم روانگە گرنگ بن، ھىچ روانگە يەك نيبە كە سەرتاپاى رەھەندە جياوازەکانى رووداوہكە لە خۇى بگريت. ھەروہا دەتوانریت بە ھەلسەنگاندنى رەفتارى ميژينەى ئىرانىش، لىكدانەوہ بۇ مووشەكەكان و مەبەستەكانيان بكریت. لەم پەپەردا ھەولەدەين لە گۆشەنىگايەكى تايبەتەوہ لەرپووداوى ھېرشەكە بنوارين، ئەو يەش دروستکردنى نەرەتيف يان چىرۆكە. ديارە نەرەتيف و چىرۆك جياوازن و، پاشان بە كورتى دىينە سەرى.

يەكچە لەو بىرمەندانەى لە ماوہى رابوردودا رۇلى چىرۆك و خەيال و نەرەتيفى بە گورچى زياترەوہ ھىناپەوہ ناو پانتايى بىرکردنەوہوہ، بىرمەندى ئىسرائىلى يوفال نوح ھەرارى بە [1]. ھەلبەت رۇلى نەرەتيف لە پەيوەست بە نەتەوہ، بە تايبەتى لای بىرمەندىكى وەك ھۆمى بابا [2] بۇ سەردەمى نەوہتەكان دەگەپتەوہ. لەبەر بەرفراوانى ئەوانەى كە پەيوەستن بە كدرارەکانى دەسەلات و دىموكراسىيونى كارى دەولەت، دەسەلات و دەولەت بەردەوام لە ھەولى دارشتنى نەرەتيفدان بۇ گەيشتن بە زۆرتىن ژمارەى خەلك و دانانى كاريگەرى لەسەريان ولە قالدانى تىگەيشتنى ئەوان بۇ رووداوہكان. ئەمرو نەرەتيف ميتودىكى بەرفراوانى زانستە جياوازەكانە.

بۇ ئەم مەبەستە دەكریت پېرسىن، بۇچى ئىرانىيەكان ھېرشەكەيان بۇ سەر كوردستان بە ئىسرائىلەوہ گریدەدەن؟ دەپانەوېت لەم پىكەوہ گریدانەدا چ نەرەتيفىك بخەنە بەرچاؤ؟ لىرەدا گرنگ نيبە ئەم پرسە ھىچ راستىيەكى تىداپە يان نا، بەلكو پىكەوہ گریدانەكە لە ئاستى نەرەتيفدا بۇخۇى گرنگە. بۇ تىگەيشتنى باشتىر، دەبیت لە سەرەتادا پېرسىن نەرەتيف چىيە؟ بۇچى گرنگە؟ ئىران بۇچى ئەم ھەولە دەدات؟ كاريگەرىيەكانى چىن؟

پيش ئەوہى بچينە نىو وردەكارى پرسەكە، دەبیت ئەوہ رونبەكەمەوہ، كاتىك كە باس لە نەرەتيف دەكەم، مەبەستەم ئەوہ يە نەرەتيف ھەپە و، لە ھەمانكاتيشدا وەك ميتودىك بەكارى دەبەم.

ئىران و ئىسرائىل: پاشخان

ئىران و ئىسرائىل دوو ولاتن كە لە زۆر خەسلەتدا ھاوبەشن. ھەردووكان لە نىو دەريابەكى زۆرىنەدا كەمىنەن. ھەردوو ھەولەدەن ھەژموونيان ھەبىت و وەك ھىزىكى ھەزىمى بىندىرین. بۇ ئەم مەبەستە ھەردوولا پىويستان بە نەرەتيفە. بەو واتايەى، چۆنەتى گىرانەوہى كدرار و ھەلسوگەوتەكانيان بە جۆرىك بىت كە لای زۆرگەس مايەى قبول بىت. دووربى سنوورەكانى ھەردوو ولات لە بەكتەرەوہ زياتر لە ھەزار كىلۇمەترە، بەلام لە ساتەوختى بوونى بەكۆمارى ئىسلامى، ئىران دەولەتى ئىسرائىل وەك دووژمن دەبىنیت. پالئەرى سەرەكى ئەم دووژمنايەتییەش، كە دز بە ھەموو بنەما لۇجىكىيەكانى پەيوەندىيە نىودەولەتییەكان و رەفتارى دەولەتە، ئەوہ يە ئىران لەرېگەى ئەو دووژمنايەتییەوہ، رەواپى لە كۆمەلگە ئىسلامىيەكاندا بەدەستىننیت. سياسەتمەدارى دىكەش لە ناوچەكە لە جەمال عبدولناسرەوہ تاوہكو سەددام و قەزافى، ئەم ميتودەيان بەكارھىناوہ. كاتىك ئامانجى مەملانىكە دروستکردنى ويناپەكە بۇ ئىران لە چاوى خەلكانى كۆمەلگە ئىسلامىيەكان، ئەوا دروستکردنى نەرەتيف گرنگ دەبىت.

ديارە ھۆكارى دىكەش لە دووژمنايەتییەكەدا ھەپە. بە تايبەتى بىنىنى ئىسرائىل وەك ھاوپەيمان و دۆستىكى ئەمريكا. ھەبوونى

دووژمنايه تى له نىوان ئىران و ئەمىرىكا، وادەكات كە ئىسرائىلىيەش وەك نە يارىكى ئىران بىندىرت. ھۆكارىكى دىكەى دووژمنايه تىبەكە پەيوەستە بە دۇخ و پىنگەى ئىران لە كۆمەلگەى نىودەولەتى. ئىران لە ھەرپەشەى بۇ سەر ئىسرائىل، دەبىتە ماىەى سەرنجى جىھان و دەنگى بە بايەخىكى زىاترەو دەبىستىرت لەوەى كە تەنيا نە يارى ئەمىرىكا بىت. ديارە نەرەتيفى دىكەش ھەن، بە تايبەت لە پەيوەست بە بالايى ھەرىمى و ھەبوونى چەكى ئەتۆمى.

لە ھەموو ئەمانەدا ئىسرائىل پىنگەىكى تايبەتى لە خەيال و يادەوەرى ھەردوو كۆمەلگە ئىسلامىيەكان و كۆمەلگە رۇژئاوايەكاندا ھەيە. لە كۆمەلگە ئىسلامىيەكاندا، ئىسرائىل ئەنجامدەرى گوناحىكى گەورە، بە پىچەوانەو، كۆمەلگە رۇژئاوايەكان ھەست بە گوناحىكى گەورە بەرامبەر ئىسرائىل دەكەن. چۇنەتى بەرجەستەبوونى ئەم وىنايە بېرەى پىشتى سىياسەتى نەرەتيفە. كەواتە، بوونى ھەرپەشە بۇ سەر ئىسرائىل ئەو ھەنگاوە ستراتيژىيە كە ئەگەرى ئەوەى ھەيە، لە كۆمەلگە ئىسلامىيەكاندا رەوايى بۇ ئىران بە دەستبەھىننىت، ھەرۋەھا بىتە جىگەى بايەخى كۆمەلگە رۇژئاوايەكان. ديارە لىرەدا بوارمان نىيە بۇ قسەكردن لە ستراتيژى شارەندەو پان تەقىيە، كە بەشىك لە سىياسەتى ئىرانى لە ناووەو دەروەو پىكدەھىننىت.

لەم روانگەيەو ئەماژە بە پالەنەرى دىكەى وەك نە يارى كۆنى تايىنى بۇ دووژمنايه تى ئىران و ئىسرائىل دەدرىت. لە راستىدا ئەمە ھىندە راست نىيە و دەكرىت پىچەوانەكەى راست بىت، تەنانتە شارستانى كۆنى ئىرانى پەيوەندىيەكى باشى لەگەل جووكان ھەبوو، ئەوەش ھۆكارى ئەوەبە كە لە ئىسرائىل جادە بە ناوى كوروشەو ھەيە [3].

بە ھەبوونى نە يارىتى، ئامرازەكانى مەملەن دىنە ئارو. ئامراز و تەكتىكەكان بە پىنى سات و شۆين دەگۆرپن و بۇ ئەم روانگەيەى ئىمە ھىندە بايەخدار نىن.

نەرەتيف چىيە؟

لە كىتەبى ھۆمۇ دىوس؛ كورنە مژووبەكى سبەينى، بوئال ھەرارى [4] دەنووسىت: چىرۆكەكان بناخە و بايەكانى كۆمەلگە مروپىيەكان. لىرەدا بوار و كاتى ئەوەمان نىيە بچىنە وردەكارى جىاوازى نىوان چىرۆك و نەرەتيف، بەلام بە كورنى دەلەين: چىرۆك چىيەتى گىرانەو، بە ئەو نىوەرۆكەيە كاتىك كە دەيگىرەنەو، بەلام نەرەتيف چۇنەتى گىرانەو، بە [5]. ھەلەبەت ئەوەى گىرگە، ئەوەبە كە نەرەتيف لە مژە رۇلەكى بەكجار گىرگى لە بوونى مروپىدا ھەيە. نەرەتيف بۇ وانەپىدان، رىنشىندان، رەوايى پىدان، پەرورەدى ئاگايى و ئەخلاقى، بەخشىنى ھۆشيارى سەبارەت ھەبوونمان بەكاردىت. لەبەر ئەم رۇلە گىرگەنەيشى، نەرەتيف ھەمىشە راستەوخۇ بەشىك بوو لە دەسەلات و چۇنەتى پىادەكردنى دەسەلات. ھەر دەسەلاتىك نەرەتيفى نەبىت يان نەرەتيفى خۇى بەرھەم نەھىننىت، ئەوا بە دەست قەيرانى رەوايى و پىشتىوانى و ھاوسۆزى و تىگەپىشتن و نەبوونى تواناى وروژاندەو دەنالىننىت. لەبەر ئەو ھۆكارانەى سەررەو، دەولەت وەك كاراكتەرى ھەرە سەرەكى بۇ پىادەكردنى دەسەلات، ھەمىشە بەدواى ئەوەدايە كە چۇن نەرەتيفى خۇى بەرھەمبەھىننىت بۇ بەخشىنى رەوايى و ئاگايى و بەدەستەھىنانى پىشتىوانى.

كاتىك ئىسرائىل پىنگەيەكى گىرگە و تايبەتى لە ھەردوو كۆمەلگە ئىسلامىيەكان و كۆمەلگە رۇژئاوايەكاندا ھەيە، جا بەكەك بە خراب و ئەوېترىان بەباشى، ئەوا مەملەننىكردن لەگەلدا چىرۆكىكى گىرگە بەرھەم دەھىننىت. ئىران وەك كۆمارىكى ئىسلامى، كە پىنگەو گىرەندانىكى دژ بەيەكە، بەدواى ئەوەدا دەگەرپت چۇن گەورەترىت. كەواتە نەرەتيف برىتەيە لە دروستكردنى چىرۆكىكى لە كۆمەلەك رووداى مژووبى بۇ بەدەستەھىنانى سۆزوپىشتىوانى خەلكانىكى زۇر، كە ناپانەوئەت يان نازان كرۆكى راستەقىنەى مەملەننىيەكان لەسەر چىيە. بە زمانىكى دىكە، نەرەتيف يانى ھۇننەوەى چىرۆكىكى، بەتايبەتى لە دۇخىكى سىياسىدا، وەك ئامرازىكى سىياسى بۇ وروژانى خەلك، لە رىگەى پەنابردن بۇ وروژانى تايبەتمەندىيە بنەرەتەيەكانى مروؤف وەك شەرى باش و خراب، رەوا و ناپەوا، بەھىز و لاواژ، دەستدريژكار و قوربانى.

گىرگى نەرەتيف لای ھەردوو لا، ئىرانىيەكان و ئىسرائىلىيەكان بەرچاوە. جارىكان رۇژنامەى ناسراوى ئىسرائىلى، ھائارىتس، مەملەننى نىوان فەلەستىنىيەكان و ئىسرائىلىيەكانى وەك مەملەننى لەسەر نەرەتيف نازەد كىرەبوو [6].

نەرەتيف كۆمەلەك خەسەلتى ھەيە: يەكەمىان گىرانەو، يەكەمىان مەبەستدارە. بەو واتايە، ھۇننەو و رىكخستى راستىيەكانە لەپىناو دروستكردنى چوارچىو و جىھانبنىيەك كە لەگەل مەبەستى ھۇنەرەكەدا بگىنچىت. بەكورتى نەرەتيف شىوازىكى پۇستەمۇدېرنى ئايدىيولۇژيايە وەك لە چەمكى گرانە-نەرەتيفى لىوتاردا ديارە. گىرگى نەرەتيف لە بەرامبەر ئايدىيولۇژيا لەوەدايە كە زمانى گىرانەو و ھەولى بۇ گەپىشتن بە جەماوهرىكى فراوانە، چۇنكە مروؤف ھەموو بوارەكانى ژيانى لە شىوازى چىرۆكدا بەرجەستە دەكات. بە مانايەكى دىكە، زمان و پانتايى ئايدىيولۇژيا سنووردارە و تەنيا ئەوانە پىنى كارىگەر دەبن كە ھەلگىرى ئايدىيولۇژياكەن، بەلام نەرەتيف ئەم سنووردارىيە تىدەپەرىننىت و كارىگەرى لەسەر جەماوهرىكى فراوانتر دەبىت، كە مەرج نىيە ھاوسۆزى ئايدىيولۇژيايەكە بن. بۇ نموونە

ئەگەر ئىسرائىلەكەن لە چوارچۆيە بەرژەوهندى ئىران يان شىعهو، رووداوەكانيان بگېرنەو، ئەوا زۆرينەى زۆرى جىھانى ئىسلامى ھاسۆز و ھەرگى نابىت. بەلام كاتىك پلان و بەرژەوهندى و ھەولەكانيان لە مەملەن لەگەل ولاتىكى ھەك ئىسرائىلدا دەگېرنەو، ئەوا خەلكانىكى زۆر كە رەنگە ھاسۆزى ئىرانىش نەبن بەلام نەبارى ئىسرائىل، بە ئاست و شىواى جىاوازەو ھاسۆزى دەبن. كەواتە جەنگى كۆمارى ئىسلامى ئىران دۆ ئىسرائىل جەنگىكى فرە ئاستە لەپىناو رەواى و ھاسۆزى و بايەخپىدان و ھەولە بۆ سەرکردايە تىكردى جىھانى ئىسلامى.

تايەتمەندىيەكى دىكەى ھەرە سەرەكىى نەرەتيف بەتايەتى بۆ ئەم مەبەستەى ئىمە، ئەوہە كە ئەوہى روودەدات دەخاتە ناو چوارچۆيەكى فراوانەو. لەو رزگارى دەكات كە تەنبا رووداوى تاقانەى رۆژ بىت. بەلكو بە زنجىرەبەك رووداوى دىكەو گرىدەدات، كە توانا و كارىگەرى لەسەر خەلكى زياتر دەبىت. پىكەو گرىدانى كورد و ئىسرائىل وادەكات كە پىكەى ئىران بەھىزتر بكات و، رووداوەكەش دەنگىكى گەورەتر و بەرفراوانترى ھەبىت.

رەھەندى سىيەمىش رەوايە. بەپىكەو گرىدانى ھىرشەكەى سەر ھەولنر لەگەل ئىسرائىل، ئىران دەپەوت بەستىنىك بۆ ھەول و دۆست و لايەنگر و كرىگرەكانى دابىن بكات كە رەواى بۆ رووداوەكە بدۆزەو.

ئىران و ئىسرائىل و بەكاربردنى كورد

ئىران و ئىسرائىل ھەردوو ھەمان مەتۆد دژ بەيەكتر بەكار دەبن. يەكەك لە ھەرە ناسراوترىن مەتۆدەكان، بە ناوى گۆرانىيەكى گۆرانىيىزى شەعبى ئەمىرىكى جۆنى كاشەوہە بە ناوى ئەلقەى ئاگرىن [7]. مەبەست لە ئەلقەى ئاگرىن ئەوہە كە ھەر بەك لە ئىسرائىل و ئىران لە ھەولە ئەوہدان يەكتر بخەنە ناو ئەلقەيەكى ئاگرىنەو. ئەمەش پالەنرى ئەوہە كە ئىران لە گەل حىزبوللا و ھەماس و سوورىيەكاندا پەيوەندى تۆكەم و پتەوى ھەيە، تاوہكو بە دەورى ئىسرائىلدا ئەلقەيەك لە نەيار و سەرچاوەى ئاگر دروست بكات. رەنگە دوايىن شەرى نىوان ئىسرائىل و ھەماس بەكەك بووبىت لە زەقتىن دەركەوتەكانى ئەم ستراتىيەى. ئوزى روبىن لە سەنتەرى ستراتىيى بن گۆريون لەم روانگەيوہە بابەتى نووسيوہ [8]. ديارە پالەنرى ئەمەش، ھەك پىشتر ئامازەمان پىدا، ئەو راستىيەيە كە ھەردوو ولت زياتر لە ھەزار كىلۆمەتر لە يەكترەو دەورن.

لە بەرامبەردا ئىسرائىل بە ھەمانشۆيە لە ھەولە ئەوہدايە كە پەيوەندى باشى لەگەل ولتانى دەوروبەرى ئىراندا ھەبىت، بۆ نموونە ئىسرائىل لەگەل ئازەربايجان و توركىدا (جەند ھەفتەى رابردو بارەگاي موساد بە ئاشكرا لە ئەنقەرە كرايوہ [9]) ھەيە، ھەرەھا پاش واژۆكردى رىكەوتنى ئەبراھام، لەگەل بەحرەين و ئىمارات پەيوەندى راستەوخۆ باشى ھەيە و، لە ھەمانكاتىشدا لەگەل قەتەر و سەودىدا بە ئاستىكى كەمتر لە پەيوەندىدايە. بەھۆى ئاگادارىونى ھەردوولا لە نيازولانى يەكتر، ھەستىارىيەكى گەورە بەرامبەر ھەولەكانى يەكترەيە. دەكرىت لەم روانگە ستراتىيەيوہ ھىرشەكەى سەر ھەولنر ھەك نەيارى ئىرانىيەكان بخویندرىتەو بۆ ولتانى دىكەى نىو ئەلقەى ئاگرىنى ئىسرائىلى. چونكە ئىران ناتوانىت بە ئاسانى ھىرش بكاتە سەر ولاتىكى خاوەن سەرورەى، ئەوا لەرىگەى ھىرشەكەى ھەولنرەو پەيام و نەيارىك بۆ ئەوانىتر دەنرىت كە خاوەنى رۆكىت و توانايە بۆ ئەنجامدانى كارىكى لەو شۆيوہە. ھەلبۇردنى كوردستان ئامانجى دىكەيش ھەبوو، بەتايەتى بەرامبەر ئەمىرىكا، بەلام ھەلنرى ھەلبۇرد چونكە كوردستان يان عىراق تواناي و ئەلامدانەويەيان نىيە. ھەلبەت ئەم رەھەندە نەيارىيە ستراتىيەى، ھىندەى رەھەندە نەرتىقىيەكى گرىنگ نىيە. بۆ ھەموو چاودىرىكى بە ئاگاي دۆخەكە ئەو رۆنە كە ئەمە يەكەمجار نىيە ئىرانىيەكان كورد لەگەل ئىسرائىل دا تىكەھلەكىش دەكەن. ديارە ھۆكارەكانى ئەمەش زۆرن و، لە خوارەو ھەندىكىان بەكورتى بەرچاو دەخەين:

يەكەم: بەدەستەينانى رەواى بۆ ھىرش، ھەك لە لىدوانى بالىۆزى ئىرانەو لە بەغدا دياربوو.

دووەم: بەدەستەينانى ھاسۆزى لە دنياى ئىسلامى دا. لە پىكەو گرىدانى كوردستان و ئىسرائىل، ئىرانىيەكان توانيويانە جەماوهرىكى زۆرى دنياى ئىسلام و چەپى رۆژئاواى بورووزىنن.

سىيەم: گەياندى پەيام بۆ ئىسرائىل و پىشاندى تونانانى ئىران.

چوارەم: پىكەو گرىدانى ھىرشەكە بەو نەرەتيفە كۆنەى لەپىناو پىكەو گرىدانى مەملەننىيەكان لە چوارچۆيەكى فراوانتردا. بۆ ئەوہى تەنبا نەبىتە كەردەيەكى بىبايەخى لەبىركراو يان ھەولنرى رۆژ.

پىنجەم: ھاسۆيوەكردنى كورد و ئىسرائىل بەشىكە لە مەملەننى ئىران لەگەل پىرسى كورد و، بەوجۆرەش تىۆرى ھەبوونى دەستى دەرەكى لە پىرسى كورددا پەرىدەدات.

شەشەم: باسکردنی ئیسرائیل لەلایەن ئێرانەوه، عێراق و کوردستانی خستنه خانەى پاكانه و نكوڵیكردن. لەكاتێكدا هێرشیان كراوته سەر و دەبووايه به زمانىكى جياوازتر لیدوانیان بدایه.

حهوتەم: سرووشتى نەرەتيف وههيايه كه بهرفراوان و گهورهتره له خەسلەتەكانى دیکهى گێرانهوه. مووشهكهكانى ئێران، ئەگەرچى له واقیعدا پهيام و ئامانجى دیکهيان ههبوو، بەلام به دروستکردنى رههەندى نەرەتيفى له بهرامبەر ئیسرائیل، بووه بەشیک له نەرەتيفىكى گهورهتر، كه پهيوهسته به بوونى ئیسرائیل و رۆلى له ناوچهكهدا.

كۆتایى

ئێران و ئیسرائیل جەنگى فرە ناستى بهرفراوانى ئالۆز لهگەڵ يەكتردا دهگەن. له جەنگهكهدا ئیسرائیل له ههموو ناستیكدا له ئێران بالاتره. به جۆرىك دەتوانیت له ناو ئێراندا كار و كردهوى سەربازى بكات. ئەم هاتنه ناوهوى ئیسرائیل بۆ ناو ئێران مایه نیکه رانییهكى گهروهيه بۆ ئێرانییهكان، به تايبهتى نیشانهى ئەوهيه كه چیدی قوناخى ئەلقههى ئاگرین كۆتایى هاتوووه و ئەگەرى هاتنه ناوهوى ئەلقههههيه. ئەویش له رینگههى بالادەستى تهگنه لۆژیاوه. دوايين رووداوى ئەوهش له چەند ههفتهى پێشوو له نزیك كرمانشان روویداوه.

رووداوهكان تهنيا بهشیکن له مەملانییهكان. ئێران و ئیسرائیل له ناستىكى تايبهت دا له ههولنى ئەوهدان كه چۆن پالپشتى و رهواى بۆ پرسهكهيان دهسته بهر بگەن. له مهدا ههردوولا له ههولنى هۆنینهوهى جۆرىك له چیرۆکن، كه لێرهدا به نەرەتيف ناومان برد. له میانەى ئەم نەرەتيفهدا، كورد سالانىكى زۆر به ئیسرائيلهوه گرێدراوه. ئەم پێكهوه گرێدانهش زیانىكى زۆرى به پرسى كورد گهياندوووه.

وهك له سه رهوه باسمانكرد دروستکردنى ئەم نەرەتيفه له لایەن ئێرانەوه، كۆمهڵێك ئامانجى ستراتىژى ههيه، به لام كورد قوربانیهكى گهوره دەدات. ئێران كێشهى لهگەڵ كورد و دەسهلاتى كوردى دا ههيه، به لام ههولدان بۆ ئەوهى كورد بخړیته چوارچۆهه ئیسرائیلی، ئیدی پرسى كورد له كورد و تايبهتیهكانى داده بړیت، ئەویش له كاتێكدا كه پرسى كورد و ئیسرائیل هېچ هاوبه شیهه كيان نییه. دهكریت پهيوه ندى هه بێت به لام ده بى جياكارى بكریت له نىوان پرسى جووهكان و دهولەتى ئیسرائیل و رۆمانسیهه تى تاكه كه سبى لهگەڵ پرسى كورد. دهولەتى ئیسرائیل، وهك هه ر دهولەتێكى دیکه به لۆژىكى دهولەت كار دهكات، لۆژىكى دهولەتیش لۆژىكى ستراتىژى بهرزه وه ندىیه، نهك دۆستایه تى و هاوسۆزى و رۆمانسیهه ت.

ئێران لهم پرسه دا زیان له رهواى پرسى كورد دەدات. هێزى خۆى به ئاسانى بهرامبەر ئیسرائیل نمایش دهكات. ههروهها له جياتى ئەوهى سهركۆنه بكریت، پاكانهى بۆ دهكریت. له رینگهه نەرەتيفهوه، ئێرانییهكان پهيوهست به دۆزى كورد، ههروهها له پهيوه ندىيان له گەڵ ئیسرائیل و، له دروستکردنى وینا و پاساو له جیهانى ئیسلامیدا به بهردێك چەند چۆله كهیهك دهكوژن.

وادياره كورد لهم رههەندى مەملانییهكه بێئاگایه. به ئاگابوونى كورد له رههەندى نەرەتيفى ئیسرائیلی گرنگه. ئەم پرسه كۆمه لێك وینا و پاساو دروست دهكات كه به ئاسانى ناره ویندرینه وه، ده بنه به شیک له خه یالى گشتى كه له مەملانیى سیاسى دا به كار ده بړین. ده بێت گوتارى كوردى لهم باره وه عه قلانى بێت. راستیهه كى تال هه یه و ده بێت له بهرچاو بگيریت ئەویش ئەوهیه كه له بهر ئەوهى كورد خه لکیكى بى دهولەتن، ئەوه یان پى رهوا نابین وهك دهولەت مامه له بگەن.

سه رچاوه كان

<https://advertising.amazon.com/blog/yuval-noah-harari-neil-lindsay-storytelling-society-marketing> [1]

<https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/095269519100400309> [2]

<https://www.brookings.edu/book/iran-reconsidered/> [3]

Harari, Yuval Noah (2016) *Homo Deus: A Brief History of Tomorrow*, London: Harvill Secker [4]

Plummer, Ken, 2019. *Narrative Power: The Struggle for Human Value*. Cambridge: Polity [5]

<https://core.ac.uk/download/pdf/14920458.pdf> [6]

<https://www.youtube.com/watch?v=5WYLhwYFgmK> [7]

<https://besacenter.org/wp-content/uploads/2020/01/169-MONOGRAPH-Rubin-Iranian-Missiles-web.pdf> [8]

<https://www.intelligenceonline.com/government-intelligence/2022/02/24/mossad-back-in-ankara-thanks-to-israeli-turkish-rapprochement,109736240-art> [9]